

Metroko ahoan

Goizero bezala, milaka lagun irentsiko ditu gaur ere metroko ahoak. Hasi Santurtzin eta Bilboraino. Berdin Plentziatik Bizkaiko hiribururaino, eta honago nahi izanez gero. Euskal Herriko hiri eta herri jendetsuenak hartzen ditu bere baitan Bilboko metroak. Hiri metropolitanoa dugu horregatik. Ez da inondik inora euskal hiria Euskal Herriko hiria. Atean sartzearekin bat, papera irentsiko du metroaren ahoan sartzen den hiritarrak, goizero bezala.

Han, metroko atean. Papera nagusi. Eskainiko dizute *Nervi6n*, aukeran dituzu *20 minutos*, *ADN*, *Metro* edota *Qu6 Bilbao*. Kioskoan baino egunkari aniztasun handiagoa, aukerara. Eta doan. Eskura, kioskoan bertan. Paper banatzaileak, garai bateko «prentsa!, prentsa!» ezagun eta ia zinematografiko hartatik. Baldintza txarretan, ordu gutxi lan egiten duen goizeko doako prentsaren banatzaileak esnatuko zaitu bezperako loguratik. Doako albisteek esango dizute munduan ze berri, Euskal Herririk ez dela, hizkuntzarena etxeko kontua dela, zenbat emakume jipoitu dituzten bezperan edo iaz hiriburuan. Bilboz ari direla pentsatu gura duzu. Hiriburua beste bat da. Beste batzuk dira. Kapitala ez dago hemen, ez da hemengoa. Gu ez gara kapitalistak. Gu hartzaileak gara.

Correo Vocento taldeak azkar ikusi zuen bazetorrena. Eta metroa hartzen lehena izan zen. Agian bere kalterako. Egun milaka irakurle galdu ditu Espainiako egunkari arrakastatsuenak. *Nervi6n* sortu zuen, baina errekarra bota dutena *El Correo* bera izan da. Eusten dio, handia delako, baina doako prentsak milaka irakurle galarazi dizkio. Non eta sortu zuen hirian, hiriburuan, Bizkaian. Eta gero beste egunkari mantxeta batzuk etorri dira. Arrapaladan. Bata bestearen atzetik.

Recoletos taldearen *Qué* horrek, *Qué Bilbao* galdetuko dio irakurleari goizero Cervantesen hizkuntzan, Unamunorenean erantzungo dit metro barruko oihartzun azkunarrak. Eta *20 minutos*, nazioartean den berdinarenean filial gaztelaniazkoa. Creative Commons lizentziarekin kaleratzen dena, Interneten sekulako arrakasta duenez —blogak, edizio eguneratuak, zuzendariaren blog interesgarria egunero...—, paperean ere kazetaritza hiritarra egin guran. Izan ere 20 minutuko irakurraldia da gutxi gorabehera gure hiriburua barneko ibilbidea. Azkar irakurtzen dituzu 8 edo 12 orriok. Goitik behera, titular nagusiak letra handitan, titular erakargarriak, argazki ugari eta testu gutxi. Orri gutxi batzuk eta orrialdeak metro geltokiak baino gutxiago. Asteazkenean zehar baino ez.

Europar hedapen gehien duenak ere egon behar zuen gurean, zergatik ez. *Metro* da nagusi hirietako geltokietan. Nazioarteko multinazionala da prentsaren alorrean. Gurean ere egin du bere tokitza. Ez oso handia. Hedapen horretan zabaltzen lagunduko dio Bilbon egoteak. Mundura begira baitago gure hiriburua ere. Metrotuta dago, horregatik. Beste paper mordo bat. Eta azkena, momentuz: *ADN*. Eta ez da frogatua. Baina Opusak berak ere frogatu gura du prentsaren joko hau. Iruñean den, beraz gure beste hiriburuan, Nafarroako Unibertsitateak zeresan handia dauka komunikabideen munduan —Komunikazio fakultate ona, multimedia arloan kokapen estrategikoa, medioen ezagutza, dirua eta boterea—, eta diru eta inbertsio apur bat egin du doako prentsaren zurrumbilo honetan. Eta geltokiz geltoki, doako letrez ase da bidaiaria. Ez doaz inora, baina zakarrontziak paperez beteta ikusiko dituzu lehen ordurako. Kafea baino lehen makina bat letra inprimatu irakurri ditu bulegora doan. Ase du bere informazio gosea. Agentziek, teletipoez, Internetetik eta gertutik jasotakoak irakurri ditu, bizkor-bizkor bulegora bidean. Doan. Metroko ahoan.

Aho bete hartz euskalduna. Gura badu goizero bezala kioskorantz joan beharra dauka, besteak baino garestiagoa den euskarazko egunkaria badauka. Oztupoak oztupo erosi

du, kiosko honetan ez bada bestean. Metroa hartu aitzin, bihurtzuna hartu beharko du euskarazkoa eskuratzeko. Edo agian erosi barik, bulegoan irakurriko du. Agian. Edo gero tabernaren batean, edo gero. Edo ez du euskarazko prentsarik irakurriko, eta han metroko ahoan emandakoarekin konformatu beharko. Edo ez.

Esan dizuet, Euskal Herri erdia baino gehiago da Bilboko metroa. Mundua topatuko duzu gelditzen ez den bultzian. Gelditzerik ez dagoen bidaiari. Eta ahoa beti zabalik. Zer esana ematen duen bidaiari. Zer irakurria. Eta zer pentsatua, paper barik ere. Baina euskaldunarentzat ez dago asetze informatiborik. Kioskotik pasatu behar du lehenago. Euskaldunak ez du kapitalik, antza. Euskaldunaren hiriburua ez da Bilbo. Ez oraindik. Ez luzarorako. Euskaldunak ez dauka metroan irakurtzerik, metropolian euskaldunago sentitzerik. Euskalduna jauregi bat da gurean, palazio eder bat, kongresuak aztertzeko, azterketak antolatzeko, hemen bazen hizkuntza bat kongresua egingo dizute, mintzo ziren errango dute, azterketa soziolinguistikoen emaitzak zabalduko dituzte noizbait, Euskaldunan. Bilbon. Metropolian. Biharamunean metroko ahoan irakurriak izango direnak. Han.

Euskarazko letrak neurtzen

Ez naiz aditua estrategian. Ez dakit taktikaz. Ondo goazela ez nuke esango. Ez nuke etsi nahi halere. Ez geneukana daukagu egun. Eta egunero euskaraz bizitzeko beste tresna baditugu. Kalitatea labela da. Eta eusko guztia baserriko produktu da. Hedabideetan labela kanpokoia da. Baloratua eta aipatua. Baina guk baditugu argialetxe batzuk, telebista batzuk, irrati zenbait eta paper mordo bat. Baditugu zientotika kazetari, dozenatik gora zuzendari, komertzial mordoia mokoka, inprimategi batzuk eta kamioi edo furgonetaren bat. Baina estrategia komuna falta zaio buruzagi gehiegi dituen enpresa txiki honi. Ez da holdinga, ez da grupo bat, ez da korporazioa, ez da ezer. Baina euskarazko berbek badi-

tuzte medioak. Euskarak badu presentzia. Euskarak badu eroslea, egunero, astero, hilero, urtero sosak begia belarria eskua hor daukana. Oraindik. Baina, baliteke estrategia komun bat falta izatea euskararen medioei. Eta ez soilik enpresariala. Euskarak marketing apur bat behar du, behar du sinesgarritasuna, behar du modernitate apurtxo bat, behar du presentzia, behar ditu estadioak, behar du laguntza, behar du publikoa, behar du masa kritikoa, behar du audientzia, behar du pazientzia. Euskarak behar du. Eta neurtezina da hori guztia. Baina behar du.

Eta euskararen jardunak ez du adostasunik. Ez goitik ez behetik. Ez kalean, ez etxean. Ez Iruñean, ez Gasteizen, ezta Baionan ere. Lege, arau, akordio, engaiamendu, erakunde publiko, hizkuntza politika eta enparauen gainetik, ondotik, azpitik... Euskarak behar du. Eta metroa zain daukagu.

Eta euskarazko prentsari, besteen lasterketa honetan, emaitza berak eskatzen zaizkio. Merkatuak eta norberak, jabeak eta iragarleak, publikoak eta instituzioak. Normala da, baina ez da normala. Egoera ez normalizatuan, normala behar luke bestelako joera batek ere. Gurea eta merkatuarena, norberarena eta iragarlearena, instituzioarena eta publikoarena... guztiona. Baina ez da. Eta euskarak behar du.

Orduan zertara dator Eusko Jaurlaritza bezalako erakunde batek CIES elkartean izena ematearena? Eta gogoeta egin genezake horretaz. CIES —azterketa soziologikoak egiten dituen elkartea, medioen audientziak neurtzen besteak beste— horretan egonda, medioen hedapenaren kontrolean lehen mailako datuak izango ditu. Ordainduari zor. Eskura izango ditu horrenbeste kezkatzen gaituen hedapenaren, audientzia posibleen datuak. Gero geroakoak. Ondorioak izango ditu Jaurlaritzaren pauso horrek. Onerako? Subentzio politika berri bat ekarriko du ziurrenik. Eraginkortasuna bilatu gurako du. Euskarazko medioek ere, helburu berriak jarri beharko dizkiete bere buruei. Batzuek neurtzen dute bere hedapena. Baina inprimategian bakarrik. Merkaturan, kalean... neurtu beharra ere badago, dagoeneko. Eta

Patxi Baztarrikaren Jaurlaritzak datu asko kudeatuko ditu aurrerantzean. Ikusteko dago.

Metroan etxera

Lanak bukatuta, gogoetak aparte utzita, lanera doa bidaia-ria. Egun osoko jardunak aztoratuta oraindik ordaintzen ari den etxera heldu da, geltokitik gertu. Jatekoak errespetatu, etxeakoak etxekotu eta etxeko nagusiari so. Hitzak, irudiak, soinuak, egiak eta gezurrak partitzen dituen kutxari. Gazteagoak beste pantaila batzuetara konektatuta dauden bitartean, etxeko kontsentsu guztia sofatik gidatzen den mandoak dauka. Edo telebistak gidatzen du mandoa bera ere? Astotuta gu. Sakatu bat, sakatu bi, hiru, 23, 44, channel, kanal, canal... ezberdinak. Adituko duzu english, french, taichi, si, rent, sale... erosi edo eroski... ez dakit nik zenbat botoi saka-tu dituzu, baina etxean mintzo duzuen hori ez da ageri. Ez duzu erraz topatuko. Ahalegina eginda ikusten saiatuko zara, gero eta zabarragoa —barka, zaborra esan nahi nuen— den simaur euskarazko telebista ere. Metroko ahoan dator-kizu gogora. Zer da hau? Non sartu ote naiz? Ze lehia? Hori-ek ere doan dira. Eta lotara orduko, liburua irakurtzeko go-go gutxirekin, ia loak hartu zaitu. Etxepare irakurri duzu be-rriz ere. *Linguae Vasconum Primitiae* horretan gaude orain-dik, inprentaren garaian, 1545ean. Aurrera egin dugu. Zen-bat? Metro bat ez oraindik.

race to save basque language

Baina aurrera egin gura dugu ordea. Komunikabideetan ez bada, mintzoan. Erabilpenean, hezkuntzan, lantokietan, hizkuntzan. Eta ari gara, ez garelako gelditzen. Aurrera jo nahi dugu. Joan. Jokatu. Jolastu. Eta jo eta ke ari gara horre-tan. Eta korrika egitea besterik ez dugu euskaldunok. Ez metro bat, ez bi. Ez kilometro bat. Herri oso bat dauka hiz-kuntzak egiteko, zeharkatzeko, lehena eta oraina eskutik

heltzeko. Eta horretan ari da oraindik, duela 27 urte baino gehiago hasitako lasterketa horretan. *Linguae Vasconum Primitiae* has daiteke Arantzazun 1980an hasi zen bezala, 1968an hasi zen bezala; *Linguae Vasconum Primitiae* has daiteke Karrantzan, 2007an hasi den bezala. Buka daiteke Iruñean *Linguae Vasconum Primitiae* batzuek gura luketen moduan. *Lingua navarrorum* denik ere ukatuta. Buka deza-kegu Bilbon. Edo metroan gura baduzue. Baina gure *Linguae Vasconum Primitiae* ez amaitzea, jarraitzea, irakurtzea gura badugu, Etxeparetu beharko dugu denok. Diren tresnarik eraginkorrenak, modernoena, ausartenak hartu. Bordeleko inprimategi guztiak gureganatu... eta jalgi beharko dugu. Korrika, oinez, uhinetan, hegaz eta satellite bidez. Plazara eta mundura.

Eta horretan ari ginela, e-posta mezua iritsi zitzaigun Vancouverretik. Hiritar kazetaritza egiten zuen batek idatzita, Korrikako fotoak argitaratu berri genituenoi publikatzeko baimena aukera eskaini eta eskatu zigun. Eta berak albistea egin zuen han, hirian nowpublic.com izeneko metagunean, gureari buruz, gureaz, munduan ezagutzera emateko moduan. Eta milaka eta milaka sortzaile, kazetari, irakurle, hartzaile dituen Interneten Korrika *race to save basque language* dela ikasi genuen euskaldunok, ikusi zuten munduan. Batzuek. Nowpublic.com kazetaritza eredu berri bat badela ere ikusi genuen euskaldunok, oraindik petoa kentzeke genuela. Argazki kamera digitala eta bideoak hartzeko tramankulu ezin txikiagoa poltsikoetan harriak lez sartuta, zapatilak ondo lotu barik abiatu ginen *race to save basque language*, euripean eta Euskal Herri osotik. Eta mundu gara orain, metroko ahoan sartu barik ere. Behar bada, lurpean baino etorkizun hobea duelako gureak lur gainean. Euskal Herrian. ¶